

Asia: Vastaus lausuntopyyntöön HE 109/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025.

Suomen Kirjailijaliitto on suomenkielisten kaunokirjailijoiden valtakunnallinen järjestö. Liitto on perustettu vuonna 1897, ja sillä on 900 kirjailijan ammatissa toimivaa jäsentä. Vahvistamme kirjailijoiden ammatillista asemaa ja edistämme suomalaista kirjallisuutta. Kiitämme lausuntopyynnöstä ja lausumme selvityksen osalta seuraavaa.

Kirjailijaliitto vastustaa talousarviossa esitettyjä leikkauksia taiteeseen ja kulttuuriin. Opetus- ja kulttuuriministeriön taiteelle- ja kulttuurille osoitetun tuen osuus on 6 % koko ministeriön määrärahasta. Koko ministeriötä koskevasta 60 milj. leikkauksesta kulttuuriin kohdistuu 17,3 milj. eli yli 10 prosenttia. Leikkaus kohdistuu muun muassa taiteen ja kulttuurin edistämiseen myönnettäviin avustuksiin. Tämän avustuksen turvin toimivat monet kirjallisuutta, lukutaitoa ja kirjallisuusalan kansainvälistymistä edistävät järjestöt. Järjestöjen työ tukee suoraan kirjailijoiden toimintaedellytyksiä ja muita yhteiskunnallisesti tärkeitä toimintoja, kuten lukutaidon edistämistä. Järjestöiltä on leikattu jo aikaisemmin ja yhdessä edellisen vuoden leikkauksen kanssa vaikutukset tulevat olemaan huomattavia.

Kirjailijoiden toimeentuloon on jo vaikuttanut vähälevikkisen laatukirjallisuuden oston tuen lopettaminen. Yksityisen kopioinnin hyvityksen puolittaminen vaikuttaa myös kirjailijoihin. Vaikka Kirjallisuuden edistämiskeskuksen osuus on suhteessa pieni, sillä tuetaan yli sadan suomen- ja ruotsinkielisen kaunokirjailijan mahdollisuutta hankkia työväline eli tietokone ja sillä pidetään yllä Ateenan kirjailijaresidenssiä, jossa mm. osa Anja Snellmanin tärkeistä romaaneista on syntynyt.

Ministeriö kertoo kulttuuri- ja taidepolitiikan toimilla luovansa edellytyksiä luovuudelle, hyvinvoinnille ja talouden kasvulle sekä vahvistavansa yhteiskunnan kestävyyttä. Valtion tuki taiteilijoille ja kulttuurin kentälle on jo nykyisellään pieni verrattuna kentän tuottamaan monipuoliseen hyötyyn yhteiskunnalle. Valtion budjetin mittakaavassa pienet kulttuurileikkauksien tuomat säästöt eivät vaikuta muilla hallinnon aloilla myönteisesti mihinkään. Jo nyt suuri osa kulttuuritoiminnasta pyörii muulla kuin julkisella rahoilla,

mutta valtion rakenteita yllä pitävä vaikutus on korvaamaton. Leikkausten seuraukset tuntuvat pian sekä valtion muissa menoissa, että ihmisten jokapäiväisessä elämässä. Mikään taiteeseen osuva leikkaus ei ole irti yhteiskunnan muusta toiminnasta.

Taiteen tekijät mahdollistavat monta muuta elinkeinoa ja toimivat usein itse yrittäjinä. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2023 päätyössään kulttuuriammateissa toimivista 25 % oli yrittäjiä, kun muissa ammateissa osuus oli 13 %. Leikkausten vuoksi monen kulttuurialan pienyrityksen toiminta vaarantuu. Taidealan työntekijän yhteiskunnallinen merkitys on vieläkin suurempi, kun otetaan huomioon myös välilliset vaikutukset. Kulttuurin arvonlisäys valtiontalouden kokonaiskuvassa on isompi kuin metsä- ja maatalouden yhteensä. Samaan aikaan kulttuurille ei kuitenkaan kohdenneta samalla tavalla yritystukia eikä T&K tukia.

Hallituksen nykyiset toimet johtavat siihen, että kohta korkeasti koulutettuja työttömiä on moninkertaisesti. Jo nyt 15 % korkeasti koulutetuista on työttömänä. Tilastokeskuksen mukaan vuonna 2023 päätyökseen kulttuuriammateissa työskentelevistä 64 % oli korkea-asteen koulutus, siinä missä korkeakoulutettujen osuus muiden alojen ammattilaisista oli 41 %. Kirjailijaliiton jäsenistä korkeasti koulutettuja on lähes 80 prosenttia.

Leikkaukset kirjallisuuden alaan osuvat ensisijaisesti ihmisiin, koska alalla ei ole suuria tuotantovälineitä taikka infrastruktuuria, joista säästää. Kulttuuri tuotetaan lähes kokonaan ihmisvoimin ja leikkausten seurauksena korkeasti koulutettujen ammattilaisten toimeentulo muuttuu entistäkin haastavammaksi. Valtio menettää siinä sen panoksen, mikä aikoinaan tehtiin näiden ihmisten kouluttamiseen. Samalla kasvavat kustannukset toimeentulon menettämisestä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön kautta toteutettavien leikkausten lisäksi kirjailijan toimeentuloon vaikuttaa negatiivisesti kirja-alan digitalisoituminen ja sen markkinalogiikan muutokset. Vaikka valtion apurahoista ja taiteilijaeläkkeistä ei leikattaisi, säästöt ja leikkaukset iskevät kirjailijoihin monelta suunnalta: Arvonlisäveron korotukset osuvat kirjojen myyntiin ja lainauskorvauksiin. Tämän lisäksi muut veronkiristykset, leikkaukset pienituloisten sosiaaliturvasta, leikkaukset tekijänoikeuskorvauksista (mm. yksityisen kopioinnin hyvitys), aikuiskoulutuksesta, järjestöavustuksista, alueiden kulttuuritoiminnasta ja viennin edistämisestä ovat pois kirjailijan toimeentulosta.

Lisätietoja: Ilmi Villacis, toiminnanjohtaja

0408305936

Ilmi.villacis@kirjailijaliitto.fi